

в кращому разі, просвітницький характер ісламознавчих видруків, низький відсоток теоретичних інновацій і нових методологічних підходів до дослідження буття ісламу в світі.

По-п'яте. Жалюгідна джерелознавча база. Лічені дослідники спираються на оригінальні арабографічні джерела, ще менші – володіють історико-контекстним підходом (навіть повний переклад смислів Корану українською мовою побачив світ лише в цьому році).

По сьогодні державна підтримка ісламознавчих проектів практично відсутня.

Відтак – фактично відсутні й незалежні ісламознавчі центри, що обумовлює заангажованість більшості дослідників явними симпатіями/антипатіями до різних релігійних інституцій ісламу в Україні, нехтування принципами позаконфесійності.

Бабина Тетяна Геннадіївна

*Кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри гуманітарно-мистецьких дисциплін та ТЛП факультету
ринкових, інформаційних та інноваційних технологій (м. Черкаси) Київського
національного університету технологій та дизайну*

ПРОЯВИ МЕНТАЛЬНИХ СТРУКТУР У КУЛЬТУРІ: ІНДИВІДУАЛЬНЕ ТА НАДІНДИВІДУАЛЬНЕ

Зрозуміти специфіку національної культури можна лише за допомогою досконалого аналізу її глибинного рівня – менталітету. Розвиваючись за специфічними закономірностями, менталітет в історичних реконструкціях виявляється, перш за все, як причина “відставання”, як “чинник гальмування” процесів в соціокультурній та ідеолого-політичній сферах, оскільки він змінюється значно повільніше ніж матеріальна сфера та соціальні інститути.

З іншого боку, ментальність є гарантом і базою історичних перетворень: політико-ідеологічні, економічні та ін. мотиви соціальної активності людей мають шанс на успіх лише за умови їх “резонансу” з ментальною аурою суспільства, в якому вони діють. Іншими словами, схоплені, раціонально оброблені, структуровані і систематизовані ідеї життєздатні лише на ментальному ґрунті.

Особливо підкреслимо, що суб'єктивний за своєю сутністю світ ментальності усвідомлюється і раціоналізується особою тільки “плямами”. Він зв'язує високораціоналізовані форми суспільної свідомості з ірраціональним світом безсвідомих структур і неусвідомлених культурних кодів, визначаючи

цілісність та безперервність людського життя. Проявом цих структур є сукупність екзистенціальних переживань людини (почуттів свободи, любові, надії, сумнівів, турботи, віри, провини та ін.), від яких залежить основний фон світовідчуття та емоційна забарвленість індивідуальної свідомості.

В зв'язку з викладеним вище актуалізуються питання про місце менталітету в духовній культурі; про співвідношення національної ментальності і менталітету особи; про структуру і зміст ментальної свідомості людини в контексті історико-культурних змін; про роль ментального простору в інтеграційних процесах тощо.

Культура є проявом ментальних структур, які просвічуються через загальнокультурні форми. Вона просякнута індивідуальними поривами, душевними одкровеннями, містичними закличками, які, в решті решт, і обумовлюють унікальність, особливість духовного життя певної етно-національної спільноти в той чи інший період історії.

Людина живе в суспільстві, за законами суспільства, але не втрачає своєї неповторності завдяки індивідуальній ментальній аурі. Тому будь-які “зовнішні” вимоги до особи (система суспільно визначених культурних цінностей, правові норми, узагальнені правила поведінки та ін.) будуть нею сприйняті як значущі за умови їх відповідності індивідуальній психо-емоційно-ментальній матриці.

Менталітет особи, що виражає її внутрішній самотутній світ, виступає важливим фактором усвідомлення окремішності, неповторності людини, збереження її індивідуальності. З іншого боку, менталітет нації, як специфічне надіндивідуальне утворення, що дає можливість особі відчувати себе причетною до певної спільноти, виконує об'єднуючу функцію, дозволяючи людині досить стабільно підтримувати суспільні зв'язки.

Особа залучається до світу і самоутверджується в ньому тільки завдяки культурним формам і механізмам освоєння дійсності. В свою чергу, ці форми стають також іманентними особі. Іншими словами, становлення менталітету особи не обмежується її власним досвідом, а відбувається в межах суспільно-історичного процесу, підкоряється одним й тим самим закономірностям, що і становлення людської культури в цілому.

Зважаючи на розбіжності між самосвідомістю персонального існування і природно складеною ментальністю виникає завдання досягнення адекватного буття особи в світі, єдності її сутності і існування.